

Mehmed Uzun

Ölüm Meleğiyle Randevu

Derleyen: Muhsin Kızılkaya

Deneme

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ OLSUN DİYE DEĞİL! 7

SÖZLER

Bir Yaşam Öyküsü: “Küçük Ölçekli Zaferler, Büyük Ölçekli Mağlubiyetler...”	11
Sözün Onuru İnsanın Onurudur.....	27
Uygarlıklar Diyalogu ve Özgürlükler.....	37
Savaş ve Edebiyata İlişkin Küçük Notlar.....	47
Diyarbakır, Mazlumların Kültür, Sanat, Edebiyat Merkezi	53
Dile Yüklenen Kötülükler	57
İnsan ve İnsanlık Ölümsüzdür; Edebiyat Ölümsüzlüğün Sesidir	63
Dil, İnsanlığın Ruhu ve Onurudur	71
Türkiye’de Barış ve Umutlar	77

RENKLER

Anna Lind; Bir Düşün Ölümü.....	85
Şanssız Bir Kaderden Evrensel Bir Edebiyat Yaratmak.....	93
Özgün, Yumuşak ve Güçlü Bir Ses: Ahmet Kaya.....	107
Süt Kadar Berrak, Şiir Kadar Güzel İnsan!.....	113

Karışık Kürt Renklerinin Ressamı, Hiner Selim	117
Remzi'nin Renkleri.....	125
Bir Geleneği Sürdürmek.....	133
SESLER	
Bir Kaderin Öyküsü.....	139
Biraz Demokrasi Olursa PKK Dağdan İnecek	175
“Radikal Hümanistim, Duruşum Budur...”	185

Bir Yaşam Öyküsü: “Küçük Ölçekli Zaferler, Büyük Ölçekli Mağlubiyetler...”

1

1980’lerin başında, Fransa’da, *Liberation* Gazetesi dünyanın her yerinden birçok yazara bir soru sormuştu; niçin yazıyorsunuz? Az biraz bilinip tanınmasından ve eserlerinin birazcık yaygınlaşmasından sonra, yazarın asla kurtulamayacağı bir sorudur bu.

Birbirinden farklı bütün o yazarların farklı cevaplarını okumak öğreticiydi; yazmanın sadece bir nedeni yoktu, birbirinden farklı birçok nedeni vardı. Bu sorunun sorulduğu, benim için kasvet, sıkıntı ve yalnızlık duygusuyla dolu o zamanlarda, ben de sürgünde yaşayan, Türkiye’deki 1980 askeri cuntasının kararıyla vatandaşlıktan atılmış birisi olarak, edebiyat yazarlığı serüvenime yeni başlamıştım. Bir edebi yazarlığın ne olduğunu tam bilmeden, Kürtçe gibi yasaklanmış, fazlasıyla hırpalanmış bir dille yazmanın nasıl da sayısız ciddi problemler yarattığını tam düşünmeden ilk romanını, uzak bir sürgün ülkesinde, yapayalnız yazmaya çalışan toy bir yazar adayıydım o zamanlar. Heyecanlarım, umutlarım, hayallerim fazlaydı; elbette hiçbirinin yaşadığım hakikatlerle ilgisi olmadığını bilmeden.

Neyse ki *Liberation*'un o sorusu ayaklarımın biraz yere basması konusunda bana yardımcı oldu ve daha sonraları sık sık yaşadığım hayal kırıklıklarının sarsıcı etkilerini azalttı. Kimse-nin gelip o soruyu bana soracak hali yoktu ama ben, yazarken tıkanıp ve nefesimin kesildiği her anda, o soruyu kendi kendime sordum;

“Sahi ben niçin yazıyorum?”

Aradan uzun yıllar geçti; neredeyse bir çeyrek asırdan daha fazla bir zaman. Ama o soru beni asla terk etmedi, özellikle hayatımın en zor dönemi olan son bir yılda. Romanları ve denemeleri artık hem kendi anadilinde hem de başka dillerde geniş okuyucu kitlelerine ulaşmış ama aynı zamanda “ölüm meleğiyle” dostluğu da iyice artmış biri olarak, son zamanlarda, yine hep kendi kendime sordum;

“Sahi ben niçin bütün hayatımı yazmaya ve yaratmaya vak-fettim?”

Cevap, ne yazık ki (belki de şükür ki), hem dün hem bugün aynı; mecbur olduğum için yazmaya başladım, mecbur olduğum için bütün hayatımı yazarlığa adadım.

Mecbur bir yazardım ben, mecburiyetten yazan bir yazar.

Bildiğiniz gibi, modern Rus edebiyatının Gogol'un paltosundan çıktığı söylenir hep. Türkiye'de Gogol'un paltosu görevini gören roman da, bence, Yaşar Kemal'in *İnce Memed*'i. Yakın dönem modern Türkiye edebiyatının söz konusu eserden çıktığını söylemek, herhalde abartı olmaz. Yaşar Kemal, *İnce Memed*'in başkaldırısına ilişkin serüvenini hep “Mecbur adamın mecbur başkaldırısı” diye anlatır. (Ben Kürtçe okuma ve yazmayı on sekiz yaşında bir askeri cezaevinde öğrendim, o zaman Kemal'in *İnce Memed* ve *Teneke*'sini Türkçeden çoktan okumuştum.)

Mecbur adamın mecbur başkaldırısı; benim yazarlık serüvenim de böyle bir şey işte.

Peki, neyin mecburiyeti? Benim için öngörülen alçak kadere isyan mecburiyeti. Daha doğarken bir insanın sahip olması ge-

reken en temel haklardan yoksun olarak dünyaya geldim; ana-dilim, kimliğim, beni ben yapacak etnik, kültürel özelliklerim yasaktı. Bir Kürt olarak dünyaya gelmişim ama söz konusu ai-diyetlerim zorla yasaklanarak Türk olmam isteniyordu benden; Türk olmak mecburiyetindeydim. Bu mecburiyetin karşısına kendi mecburiyetimle çıktım işte, elbette hayatımın artık olgun sayılabilecek bir evresinde.

Bütün hayatım boyunca hep aşağılandım, dışlandım, kova-landım ve cezalandırıldım. Henüz on sekiz yaşındayken bir as-keri cezaevindeydim, yirmi yaşında sekiz yıl ağır hapis cezası aldım, bir genel afla cezam ortadan kaldırıldı, yirmi üç yaşın-da yine cezaevindeydim ve bu kez iki basın davasından altı yıl ceza aldım, aynı yıl, kesintisiz on beş yıl sürecek acılı, derin bir sürgün hayatına merhaba dedim. Hayatıma ilişkin en kısa özet bu işte.

Yazarlığıma ilişkin en kısa özet de şu; çok uzaklara gitme-yeyim, çektiğim sayısız ağır sıkıntıyı da anlatmayayım, sadece şunu söyleyeyim, 2000 ile 2003 tarihleri arasında kitaplarım hak-kında beş ayrı dava açıldı, kitaplarım yasaklandı (bir keresinde yedi kitabım birden), kitaplarıma matbaalarda el konuldu ve ki-taplarımdan dolayı on beş yıla varan ağır hapis cezası istemiyle yargılandım. Bir roman yazdığım için on beş yıl ağır hapis ceza-sı! Kaderim hep bu oldu işte. Sözü nü ettiğim mecburiyetim de, bu kaderin aralıksız saldırılarına karşı durabilmek, mümkünse ona başkaldırmak oldu.

Bu nedenle yazarlığımın parayla pulla, şarla şöretle, mal-la mülkle, pazarla, ticaretle ilgisi yok; kaygıları farklı, amaçları farklı, varlığı farklı bir yazarlık benimkisi. Neredeyse hayatın tüm öteki sahalarda başarısız ve beceriksiz olacağını bilen bi-rinin mecburen anlatıya sığınarak yarattığı bir yazarlık işte.

Evet, yazarlığım, hayata tutunabilmek için, kaderime karşı bir öç girişimi olarak başladı. Ancak olgun bir yazarlığım tüm bunları aşarak yaratıcı olması gerektiğini henüz bilmiyordum o zamanlar. Dahası kaderimin yarattığım karakterlerin kaderleriyle bütünleşeceğini, birden fazla, çok yanlı, çoğul bir kader haline geleceğini de bilmiyordum.

Bir yazar artık olgunluk evresine ulaştığında, yakın çevresi kadar –belki de onlardan bile daha fazla– yarattığı ve yaratacağı karakterlerle, bu karakterlerin yaratılmasında ona yardımcı olabilecek ölü ya da yaşayan yazarlarla yaşamaya başlar. Yazarın kaderine başka kaderler, hayatına başka hayatlar, duygu ve düşüncelerine başka duygu ve düşünceler girer artık. Sayısız miktarlarda, birbirlerinden çok farklı biçimlerde... Ölü ya da yaşayan yazarlar, yaratılmış ya da yaratılacak kaderler; bunlar artık yazarın görülmeyen edebi ailesinin üyeleridirler, yazarı her zaman, her yerde bir gölge gibi izlerler.

Benim de artık böyle gizli bir ailem var, her yerde benimle olan yüzler, sesler, renkler var. Sadece bana ait bu ailenin üyelerinin ikisinin ismini ifşa edeyim; Erich Auerbach ve Walter Benjamin. Son birkaç yıldır hep bunlarla yaşıyorum, ikisi de çoktan ölmüş bu yazarlarla sohbet ediyor, onları dinliyor, onların metinlerini okuyorum.

Bu dostluğun elbette önemli bir nedeni var; Auerbach'la ilgili bir roman yazmak istiyorum. Ancak, çalışma ismini *Heviya Auerbach (Auerbach'ın Umudu)*, koyduğum bu romana bir türlü başlayamıyorum. Her defasında tam başlarken hesapta olmayan bir sorun çıkıyor ve Auerbach da en az benim kadar hayal kırıklığı içinde, romanı başka bir tarihe erteliyorum.

Bu defa da öyle oldu; yaklaşık bir yıl önce (11 Nisan 2006), Stockholm'ün Karolinska Hastanesi'nde; İstanbul'da, Galatasaray Lisesi'nin bitişiğindeki ara sokakta, çok şirin defterler, ka-

lemler satan küçük bir kırtasiyeciden satın aldığım bir deftere, öteden beri yazmayı düşündüğüm bu romanın ilk paragraflarını yazdım.

Akciğerim su topluyordu ve o suyun çekilip alınması için birkaç günlüğüne hastanedeydim. Hastaneden çıkar çıkmaz tamamıyla romanıma konsantre olacak ve yaklaşık bir yıl içinde yazıp bitirecektim. Ama gelişmeler hiç de düşündüğüm gibi olmadı, tam tersine birden kendimi büyük bir felaketin kör kuyusunda buldum. Söz konusu o musibet suda kanser hücrelerine rastlandı ve iki hafta boyunca süren vücut taramalarında mide-de bir tümörün olduğu tespit edildi. Dahası, hastalık sadece akciğerlere değil, kemiklere ve iliklere de sirayet etmişti. Durum vahimdi, ölüm meleği hızla yanıma sokuluyordu; o güne kadar çok uzağımda olduğunu sandığım ölüm meleğinin soğuk nefesini, birdenbire enseme hissetmeye başladım.

Ölüm meleğiyle kaçınılmaz randevumun zamanı mı gelmişti acaba? Bir metafor olarak çeşitli metinlerimde kullandığım o an, *memento mori* bu kadar yakınımdaydı mı?

Sağlığım hızla kötüleşti, baştan sona her şeyi yanlış yapan İsviçli doktor ve hemşirelerin de işgüzarlığıyla, kısa sürede bir başkası haline geldim. 25 kilo verdim, nefesim tamamıyla kesildi ve oksijen makinesine bağlandım, kansız kaldım (hastalık kanı yok etmeye başlamıştı) ve kelimenin tam anlamıyla takatten düşerek, yatağa çakıldım. Bir diğer ciddi değişiklik de uykusuzluk oldu, uyku beni terk etti ve birazcık uyuyabilmek için neredeyse bir avuç dolusu hap almaya başladım.

Her şey aniden bir korku filmine dönüşüverdi; esas korkunç gerçeğini hastanelerin ve bakım evlerinin sınırsız kapalı oda ve salonlarında gizleyen, üçte biri kanserli bir ülke (kaldığım bölümden her gün bir-iki ölü çıkıyordu); hastaya bakacak zamanı olmayan ve hastayla ilgili her konuda tasarruf etmek zorunda olan rasyonel doktorlar, hemşireler; günden güne eriyen, parmağını bile kıpırdatmaktan aciz, günün her anını hastanede,

odasının meşum duvarlarına bakarak geçiren, uykusuz, mecal-siz bir adam. Ve gece, kabuslarla dolu bir-bir buçuk saatlik bir uykudan sonra başlayan ve ölümle yaşam arasında gidip gelen sonsuz zamanın sıfır noktası.

Yeni durumu olduğu gibi kabul etmekten başka bir yol yoktu, ölüm çok aniden gelmişti ve içimde bir canavar olarak her tarafımı işgal ediyordu. Bu durumda, esas karar vermem gereken bir başka konu daha vardı; hızla yanıma sokulan ölüm meleğiyle çekip gidecek miydim yoksa direnecek miydim? Bu kararın öyküsü oldukça uzun, umarım bir gün onu da yazarım, ancak sonunda kararımı verdim; ölüm meleğiyle randevumu ertelemeye çalışarak, direnecektim. Yaşam boyu hep direnmiş biri olarak, şimdi çok farklı bir mücadeleyle karşı karşıyaydım. Bu farklı direnişin ilk adımı şu oldu; kendime ve hep yanımda, başucumda olan eşime (dost ve akrabalara da) ölümle ilgili konuşmayı, düşünmeyi hatta ölümü çağrıştıran her şeyi yasakladım. Kaç günlük ömrümün kaldığını bana gülümseyerek söyleyen doktorlara da yasak koydum.

Ölümü konuşmayacak, düşünmeyecek, hissetmeyecektim. Onun yerine hep hayatı, geleceği, umudu, azmi konuşacak, düşünecek, hayal edecektim. Ama eğer ölüm meleği gelip beni alırsa da, metanet ve sükûnetle onunla gidecektim, mümkünse yüzümde bir tebessümle.

3

Ben bir mücadele adamıydım, hayatım hep mücadeleyle geçti. Şimdi de yine bir mücadele söz konusuydu; ama alışkın olduğum bütün o mücadele biçimlerinden çok farklı bir mücadele. Bu mücadelede herkes bana yardımcı oldu; bir an bile beni yalnız bırakmayan ve olağanüstü bir gayretle hep yardımına koşan eşim, çocuklarım, yakınlarım, dünyanın her yanından dostlarım, Türkiye'deki sevgili doktorlarım ve halkım, vefakâr, fedakâr halkım.